

DISCURSUS PHILOSOPHICUS

Miscellaneous aliquot exhibens Quaestiones

Quas

Cum suffragio & consensu Amplissimæ facultatis

Philosophicæ in Regiâ Academiâ Aboensi;

Sub

PRÆSIDIO

Plurimum Reverendi & Præclarissimi Domini

M. PETRI LAURBECCHII

Poëti Professoris celeberrimi; Præ-
ceptoris atq; Promotoris sui ætatem
devenerandi

Pro honoribus Academicis assequendis

Bonorum Examini

publicè

In Auditorio Majori

submittitur

OLAUS TUNBERG

Sudermannus.

Ad diem August. Ann. 1679.

HOLMIÆ,

Literis Joh. Georg. Eberdr.

Plurimum, Reverendis, Præcelsissimis, Præ-
clarissimisque Dominis Pastoribus; Reverendis, Clarissi-
mis, Doctissimisque Dominis; Fautoribus, Promotoribus
& Mecænatibus, omni observantiæ cultu æternum
de venerandis, colendis, Honorandis :

Dn. Mag. CAROLO CAROLI Pastori in
S:to Nicolao, Consistoriiq; Præfidi, &c.

Dn. Mag. OLAO BERGIO Pastori Clarenfi,

Dn. Mag. CHRISTOPHORO BETZELIO
Pastori prim. Eccl. Germ.

Dn. Mag. MATTHIÆ ISER Pastori Marienfi,

Dn. Mag. MAGNO DURÆO Pastori Catha-
rinenfi.

Dn. Mag. ÆGIDIO STRAUCHIO Pastor
sec. Eccl. Germ.

Dn. Mag. MAGNO MELANDRO, &c.

Dn. Mag. JONÆ EEK Notario Consistorij,

Dn. IVARO LEUFSTADIO Minist. Clar.

Dn. JOHANNI AMNÆLIO Verbi Dei Minist.
ibidem.

*Hancce dissertatiunculam festinanter, ided
rudi Minervâ breviter conscriptam
humilimâ devotissimâque offert de-
dicatque mente*

OLAUS Zuhberg.

I. N. I.

*An una substantia possit
mutari in aliam?*

Hanc quæstionem acerrimè affirmare non erubuerunt illi, qui *λυκανθρωπίαν*, i. e. hominum transformationem in lupos, aliaque animalia ratione destituta, haud ambiguis, ut ipsis persuasum est, argumentis Exemplisque probare prorsus conantur. Eorum perversæ sententiæ patrocinari videtur inter Græcos scriptores minimè ultimo ponendus loco, nomine Evanthes, (teste Plinio lib. 8. c. 22.) qui memoriæ prodit Arcadas scribere, ex gente Antæi cujusdam sorte familiæ lectum, ad regionis ejus quoddam stagnum duci, vestituq; in quercu suspenso tranare, atque in vastas abire solitudines, transfigurariq; in Lupum, & cum cæteris ejusdem generis congregari per annos novem. Quo in tempore, etsi hominum consortio viduatus, ad idem stagnum tandem revertitur, & quum tranaverit, effigiem pristini habitus induit, ad-

dito novem annorum senio. Ast, quòd talis mutatio & Metamorphosis in substantia contingere aliquando possit, & longè ab ipsà naturâ abhorret, imò & ipsi Diabolo efficere impossibile est. Ejusmodi Metamorphosin non accidisse, ad oculum satis monstrat historia, lectu dignissima, quam recenset Vir, cum viveret, perelegantis ingenii, Georgius Sabinus, in Interpret. lib. 7. Metamorph. pag. m. 105. Ovidii super his versibus:

*Inq̄, virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi.*

Tales (inquit) refert Herodotus esse apud Neuriōs Scythiæ Europææ populos, ad Borysthenem amnem, quorum meminit Plinius lib. 4. c. 12. Et apud Borussos fama est, tales inveniri, nuperque unum captum fuisse, & ad Ducem Prussiæ adductum à Rusticis, quorum jumenta dilaniasse credebatur. Erat homo deformis, nec multum absimilis feræ, habebatque miser vulnera in facie, quæ canes morsu suo ipsi infligebant, ubi mutatus fuit in Lupum. Is à quibusdam, quibus id negotii Princeps dederat, interrogatus aiebat se bis quot annis ita mutari solitum; primo circa natalitia Christi, deinde circa festum Johannis Baptistæ, Illisque temporibus se efferari, & cogi quodam impetu naturæ, versari in sylvis inter lupos: maximo a. horrore & languore corporis se affici, antequam pili erumperent, & forma mutaretur. Hæc affirmanti credita sunt.

Sed

Sed quum, ad explorandam rei veritatem diu captus in arce detineretur, ac diligenter observaretur à custodibus carceris, an aliquando efficeretur lupus: retinuit semper eandem formam, quam habuit. Hic fuit exitus fabulæ. Unde satis constat ea, quæ de ambiguis lupis narrantur, esse falsa, utpote quæ homines mente capti sibi imaginantur. Hæc Sabinus. Similes imaginationes verè Diabolicas, quibus miseri homines fascinantur, refert quoque Wierus de Præstig. Dæmon. lib. 3. c. 10. Si qui obvagai in Livoniâ & Locis finitimis videantur lupi noxii, quos lamias putant, ii certè, vel veri sunt lupi, in ejusmodi Tragœdiam exagitati à Dæmone, qui interim horum vagis erroribus & actionibus delirorum, *λυκανθρωπων* phantasiæ organa imbuit, vitiatq; , ut ii se esse excursionum erronearum & actionum authores, corruptâ imaginatione, arbitrantur fateanturque: quod quidem Diabolo non esse difficile, ex descripto *λυκανθρωπίας* morbo cuilibet constat, dum humores & spiritus in hæc ludibria idoneos esse putent. Vel potius domi alto immersi somno jacent, perturbatâ eorum phantasiâ, ut nihil aliud sibi persuadere poterint, quàm per vastas errabundi solitudines jumenta devorare cogantur, ad implenda naturæ disideria. Sicco jam pede prætereo alia Exempla, quorum Olaus Magnus, & Wierus, citato Loco meminit; adducam vero, quod magis eor-

rum opinioni favere videtur, depromptum ex Sac. Script. de Monarchâ Assyriorum Nebucad-
nefare ad mentem eorum mutato in Bovem. Verum contra illos insurgimus, qui hoc factò volunt omnino introducere mutationem unius substantiæ in aliam: dicendo rotundè sed paucis, ipsum in Bovem non fuisse mutatum; neq; hoc in textu expressè dici, neque ex eo elici posse. Non una quidem omnium est sententia, de qualitate mutationis. Epiphanius, Dorotheus & Cedrenus putant, nullam secundum interiorem sensum hominis mutationem fuisse factam, sed tantum secundum Externam corporis figuram, quæ ita conformata fuerit, ut anteriore parte corporis speciem Bovis gereret, posteriore a Leonis. Sed hæc, absque fundamento veritatis, fabulantur. Nos primo dicimus, Regem secundum imaginationem suam mutatum, quæ adeo perversa & depravata fuit, ut putaret se factum fuisse Brutum. Communis etiam Theologorum sententia est, Nebucadnozarem maniâ percussum, ad tempus sensum humanamque rationem perdidisse, & ex corruptâ imaginatione instar Bestiæ circumcurcitasse, cultum corporis neglexisse, ut ideo nudus ingrederetur, rori Cæli & imbribus, aliisque cæli injuriis, more bestiarum, obnoxius. Capilli supra modum excrescebant, ut totum corpus contegerent; ungues non præscindebantur, sed ad similitudinem
avium

avium crescebant : Hominum conspectum fugiebat, in sylvis habitavit; non humano, sed bestiali victu, gramine & fœno, vescebatur. Nec humano modo crectus, sed in morem bruti, ut putant pronus incedebat : Idque omnè tam diu fiebat, donec ei Deus Rationem restituit ; sicut in Biblico textu aperte dicitur. Et sensus redditus est mihi: in quæ verba annotavit B. Hieronymus; sensum dicens sibi redditum, ostendit, non formam se amisisse, sed mentem. Nihil ergo hoc parti eorum favet statuentium arte magicâ homines in bestias posse mutari. Satius Sathanae illusio hinc agnoscitur, qui miseris hominum mentes ita fascinat, ut, quod non sunt, sibi & aliis esse videantur. Hisce sæpè admiscetur morbus, quem *λυκανθρωπίαν* vocant. Illum depingunt, quòd sit Melancholica affectio; qui que hoc corripuntur morbo, *λυκάνθρωποι* appellitantur, quoniam lupos imitari videantur. Aliàs Lycaones nomine veniunt, prout Cælius Rhodiginus habet. Lib. 27. rer. antiq. c. 12. Nec à fide abhorret, quin mille technis subactus Impostor, se huic morbo immisceat, ludificetque miseros, sive hoc fiat operâ Magorum, sive non. D. Aug. non dubitat affirmare, homines posse per Ecstasin magnificè ludificari & decipi, ubi Lib. 18. de Civ. D. c. 18. de Patre Præstantii cujusdam scribit, quòd, reverso ad se spiritu, se in equum commutatum affirmârit, qui commeatum

in castra cum aliis jumentis importârit, corpore interim domi relicto. Constat igitur ex dictis, Diabolum per Ecstasin animas suorum Ministrorum exportare in Loca diffusa, corpore domi quasi Mortuo jacente. Diabolum alio mancipiorum suorum corpora transferre constat; quia sacer codex haud obscure innuit, bonis Angelis eandem esse potentiam. Unde Thomas colligit: datâ possibilitate in uno, per consequens datur in omnibus aliis, quæ sunt ejusdem ponderis & magnitudinis. Et D. Aug. Sententia est, angelicæ naturæ ac spiritibus non esse contrarium, ut corpora, quo Deus permittit, deferant, lib. 3. de Trinit. Inter vetera memorabile est, quod apud Philostratum legitur, Apollonium Tyanæum, à Nili fontibus in Æthiopiâ fuisse brevi spacio Romam exportatum, Româ, Corinthum, Smyrnâque, Ephesum. Inter Ethnicos non pauci crediderunt, Magos certis adhibitis verbis & herbis, homines in bestias mutare posse; nunquam tamen bestiam aliquam in hominem conversam fuisse ajunt. Ita n. Virgilius de Mœri:

*Has herbas atq; hæc pono mihi lecta venena
Ipse dedit Mœris; nascuntur plurima ponto:
His ego sæpe Lupum fieri, & se condere sylvis
Mœrin vidi.*

Ejusdem sententiæ est Pomponius Mela, Solinus, Strabo, Varro; Exempla recitant, Herodotus, Homerus, Ovidius &c. De Ammonio Philoso-

Iosopho legitur, quod lectioni suæ ordinariæ Asinus interfuisset, quem putant, hominem fuisse in Asinum convertum vel transformatum, relicta in ipso animâ rationali. Pro stabiliendâ nostrâ sententiâ, sc. unam substantiam in aliam mutari non posse; dicimus certissimum esse, Diabolum novam creaturam creare non posse, sed hoc esse solius potentiæ divinæ. *Non est putandum,* inquit B. August. lib. 3. de Trinit. *istis transgressoribus Angelis ad nutum servire, hanc rerum visibilibus materiam, sed soli Deo.* Ad ultimum precibus opus est, nè tradat nos DEUS potentiæ diabolicæ, sed mentem sanam in corpore sano semper conservet, *regat* nos verbo, animum docilem & obsequentem donet, nè Diaboli ludibrium, & aliorum offendiculum fiamus.

I I. Quæstio :

Melancholia originem unde trahat; quotuplex, & quibus Sanari possit?

Ex prioris quæstionis occasione, non possum intermittere, quin pauca, rudi Minervâ, de Melancholiâ literis consignem. Primum observandum venit Melancholicos diversi esse generis. Laborant namque quidam, corruptis ex-

ternis sensibus ex humore Melancholico, unde eorum & cogitatus, voces, visa & facta sunt mirabilia: Nonnulli, ut antea dictum est, se bruta animalia credunt: alij fictilia vasa: alij pavidum semper existunt. Alij ingenti gaudio afficiuntur; qualis apud Athenæum lib. 12, erat Atheniensis. Reperiuntur & illi, qui non adeo vexati ab hoc morbo quoad externos sensus; Verum corda mæsta semper circumferunt pavidaque, seipsos execrantes, præque impatientiâ suæ vitæ pertæsi, neglecto omni prorsus labore. Tela autem quibus hæc bestia impetenda est, sunt, exclusis alijs, præcipua; Tristitiam, Melancholiæ pabulum, quo nutritur & augetur, fugere maximoperè: *Sublata enim causa, ut sonat canon, tollitur Effectus.* Obstrepere huic malo, svadent varia etiam incommoda, quæ inde nocentissima scatent fluuntque, nimirum; Expulsio Spiritus sancti, fiduciæ in Deum amissio, precum neglectus, gratiæ & bonitatis Dei, quam desperabundus prorsus negat, in dubium vocatio, tandemque vitæ suæ ipsius abbreviatio. Ad hæc varios attrahit morbos: quia animo intus multiplicibus exagitato curis, foris simul patitur corpus, Animæ indivulso nexu conjunctum; corporisque ossa exsiccantur, cerebrum turbatur, cor angustatur, deficiente cibi somnique appetitu. Melancholiæ præterea incommoda, præter mille
histo-

historias civiles, indigitat Sacra pagina. Inter illos Nabal excellit, qui corradendis opibus quotidie sollicitus, nec sibi, nedum alijs proderat, quem sanctæ literæ suis coloribus non defraudant, 1. Sam. 25: 37. quod ipsius cor, ut semper opibus mundanis intentum, *ita in ipso erat mortuum, ut lapis.* Nec prætereundus est Achitophel, qui cum videret consilium suum successu carere, funestas sibi intulit manus, finiendo vitam laqueo, coarctantibus malæ conscientiæ stimulis, ortis ex peste illa perniciosissimâ Melancholiâ. Pietate inclutos haud rarò â spiritu Melancholico turbari, documento est miraculum pietatis, Jobus; qui propter angustiam, quâ circumdatus, in hæc erumpere verba non dubitavit: *Animus meus eligit Strangulationem, mortem eligit ex ossibus meis: aspernorne in seculum vivam.* Job. 7: 15. 16. Quæ voces plenæ sunt desperationis, & indicia angusti animi. David se consolari passus non fuit, præ animæ suæ dolore: *Manu meâ noctu persusâ, & non intermittente: renuente consolationem admittere animâ meâ.* Medicamen, quo huic malo obveniri potest, est, (A) Honestæ conversatio: nam loca solitaria augent spiritum Melancholicum, colloquia autem honesta minuunt; unde in Græco Senario apud Plutarchum dicitur: *ψυχῆς νοσίσσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι.* (B) Moderatus vini usus: Vinum enim lætificat cor ho-

minis. (G) Musica s̄vavis & liberalis, quæ spiritus exhalarat, pellendo tristitiam. Hæc sunt præcipua tela, quibus Melancholicum spiritum, primo statim limine extingvere, & animum nobis pacatum reddere possumus. Seneca, contra tristitiam melancholicam, animum hominis communit consideratione communis fortis rerum ferè omniū in mundo, & immutabilis Dei voluntatis, cui querelis & curis nostris frustra obluetamur. Ita enim scribit Epistola 107. *Nullius erit querimonie locus, cum sint omnibus paria; Nam etiam, quod effugit aliquis, pati potuit: Equum a. jus est, non quo omnes usi sunt, sed quod omnibus satum est. Imperetur æquitas animo, & sine querela mortalitatis tributa pendamus. Hyems frigora adducit, æstas calores refert, æstuidum est; intemperies cœli valetudinem tentat, ægrotandum est: & fera nobis loco occurret, & homo perniciosior feris omnibus: alium aqua, alium ignis eripiet; hanc rerum conditionem mutare non possumus: id possumus, magnum summere animum, & viro bono dignum, quo fortiter fortuita patiamur, & nature consentiamus. Natura a. hoc, quod vides, regnum mutationibus temperat. Nubilo serena succedunt, turbantur maria, cum quieverunt; flant invicem venti, noxlem dies sequitur; pars cœli surgit, pars mergitur: Contrariis rerum æternitas constat. Ad hanc legem animus aptandus est, hanc sequatur, huic pareat,*
& quæ-

• *Quæcunq; fiunt, decuisse fieri putet, nè velit objur-
gare naturam. Optimum est pati, quod emendare
non possis, & DEum, quo Authore cuncta proveniunt,
sine murmuratione comitari. Malus miles est, qui
Imperatorem gemens sequitur. Hoc, additis aliis
consiliis ex Myrothecio, conscientiis conciliare
potest tranquillitatem quietemq; , & magnum
momentum ad compescendos animi motus in-
quieti habet, & ad restaurandum cor, quod ma-
læ conscientiaë stimulis, agitur, in quo omnis
humana felicitas consistit. Removet præterea
ex oculis Melancholia timorem Domini, & re-
pugnat præcepto primo, in quo Dei reverentia
nobis proponitur, item hominem in duo præci-
pitia suspensum, magno cum sui damno, relin-
quit. Unum est præsumptio & fastus spiritua-
lis, quo inflati res suas pro lubitu disponunt, &
si aliquid ex animi sententiâ ipsis successerit, in-
tumescent. Hæc est superba illa Melancholia,
quæ homines extollit, ut de providentiâ Divinâ
parum sint solliciti: Qui non vult esse melan-
cholicus, non sit fastuosus, non persuadeat sibi
conatus suos non posse fieri irritos; DEUS nam-
quæ aliter disponit, quàm proponit homo, ut in
versibus dicitur:*

*Nullius est felix conatus, & utilis unquam,
Si non consilium detq; juvetq; DEUS.*

Precibus itaq; ex intimis cordium recessib⁹ effu-
sis sollicitandus est almus DEUS, digne tur salutaria

atque felicia consilia nobis suggerere. Quidam arguunt DEUM injustitiæ, quod melius malis, quam bonis prospicit, omnia nempe ex animi sententiâ improbis succedere. Ex adverso, piis qualvis calamitates & adversitates, quibus obstrepere prorsus sunt impares, contingere ex inevitabili fato, & ad malum natos, nec ullam præstolari se posse, putant mitigationem suæ miseriæ. Qui itaque non vult esse Melancholicus, non sit incredulus, non diffidat de benignitate DEI; sed omnia in manus ejus resignare, & in fide & spe ipsius auxilium expectare discat. Hæc, pro ratione instituti, de Melancholiâ conscripta sufficiant: sequitur itaq;

III. Quæstio.

An, propter certas causas, sibi metipsi funestas manus aliquando licitum sit inferre.

Haud raros invenies homunciones, qui fortitudine eximiâ se cluere tunc persuasum habent, cum filum vitæ, nescio quâ insaniâ ducti, turpiter abruperint. Quidam procul dubio hanc prætendunt causam, præstare videl. ex duobus malis, quorum unum evitari non potest, forte legere

legere quod minus malum est. Jam ipsis, cæcâ ratione ita dictitante, longè pulchrius (licet falso) videtur, honestâ, quo titulo ipsam dignari non verentur, morte extingvi, quàm varia pericula, discriminaque subire, & honestati vitæ, pietatique in Deum & proximum repugnantia, sustinere. Ad excusandam autem suam *αὐτοχρησίαν*, fictitios illi inducunt colores, ab Exemplis Virorum fortitudine cluentium, quæ nobis sat sufficienter suppeditant, tam sacræ, quàm profanæ Historiæ. Et quidem, si secula præteritæ ætatis penitus introspicimus, plusculos deprehendemus, qui violentiâ, quæ tamen decentiùs rebus omnibus abesset, manuum, vitæ suæ terminum, qui altissimi Numinis voluntate adimpletur, horrendum in modum decurtârunt. Sic Themistocles Atheniensis, ut habet Plutarchus in vit. Themistoclis, qui ob multa præclara facinora de patriâ suâ optimè meritus fuit, levem ob causam civium suorum odio circumseptus, loco præmij, quo afficiendus esset, in exilium proscriptus est; & relicto solo natali, in amicitiam Regis Persarum receptus, Dux belli magno cum honore adversum Athenienses creabatur; verùm quum videret Patriæ suæ ingentis cladis periculum imminere, hausto tauri sanguine seipsum interemit, nè aut Regi de se merito infidelis esset, non pugnando viriliter, aut Patriæ suæ hostis atque oppugnator

vide-

videretur. Similiter M. Cato Uticensis se vitâ privavit, ad effugiendum manus Julij Cæsaris. Lucretia passa naufragium pudicitiae suae, defixo cultro in pectus, se interemit in conspectu Mariti consanguineorumque; ut Livius in fin. Lib. 2. Sed quis Ethnicorum ejus factum laudi non duxit? ut ipsius Epitaphium in Episcopatu Viterbiensi exsculptum luculentè indicat: *Collatinus Tarquinius dulcissimæ Conjugi, incomparabili Lucretiæ, pudicitiae Decori, Mulierum gloriae. Vixit An. XXII. Menses III. Dies VII. Proh dolor! quæ fuit Charissima.* Quis omnia Exempla enumerare potest eorum, qui suae fortunæ fabri proprii fuerunt? Tamen magnoperè non ita quis mirari potest, quod Pagani illâ pusillanimitate fuerunt, cum ex Verbo Dei informati non fuerint. Majori admiratione dignum est, quòd qui veram de Deo agnitionem imbiberunt, eâ vecordiâ essent, ut vim sibi accelerarent. Sancta Scriptura loquitur de Dei Nasaræo Samsone, Jud. 16: 30. qui defractis vel destructis columnis templi, se cum multis millibus hominum interfecit; de Raziâ, 2. Mac. 14: 42. &c. Saul nè in potestatem hostium veniret, proprio incubuit gladio. Missis pluribus veterum Exemplis, quotidiana, Experientia, proh dolor Satis docet, multos etiamnum suae vitæ carnifices esse. Diximus antea, Ethnicos laudasse *αυτοχέρας*; sed tn. Saniore

niores eorum tales encomio fortitudinis defraudant. Cicero in somnio Scipion, pulcherrimè fatetur, nefas esse vitæ sibi periculum accelerare; sed expectandum donec *Deus istis corporis custodijs liberaverit. Si aliter feceris, in cælum tibi aditus patere non potest. Quare omnibus pijs retinendus est animus in custodia corporis: nec injussu ejus, à quo ille nobis est datus, ex hominum vitâ migrandum est, ne munus humanum assignatum à DEo, defugisse videamur.* Aristotelis quoque masculam mentem talibus derogat, Eth. 7. Nam ejusmodi sunt angusti animi, sui impotentes, adversis rebus franguntur, ex impatientiâ desperabundi planè succumbunt; Sed viri fortes omnia hæcce forti animo sustinent feruntque. Nec tantum peccant illi contra jus naturæ, Thom. Par. 2. q. 64. Verum contra jus scriptum, tam divinum, quam humanum. Vetuit enim DEus in Decalogo Homicidium proximi, multo magis sui ipsius occisionem, cum sibi metipso quilibet sit proximus, & Charitas incipiat à se ipsâ. Jure humano capite plectebat Imperator Adrianus qui graviter se lædebant. frustra quidam conantur purgare tale delictum, ubi dicunt magis convenire eorum virtuti, quam temeritati. Factum Samsonis, cum sit ex singulari Spiritus S. instinctu profectum, ad ulciscendum Populi Dei hostem, imitandum non est, & per consequens illis non patrocinator, qui se necaverint.

runt. *Nec obstat, volenti non fieri injuriam.* Illud enim locum habet in rebus, quas jure possumus; At, opprimere seipsum, non est in hominis potestate, siquidem omnis homo Imperio subjacet DEI. *Neg, facienda sunt mala, ἢ καὶ ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ,* Apostoli gentium regula est, ad Rom. 3. v. 8. Hinc talis extat Divi Augustini de hoc negotio sententia Lib. 1. de civit DEI c. 17. *Si non privatâ potestate alicui hominem occidere, vel nocentem licet, cujus occidendi Licentiam Lex nulla concedit, profectò etiam qui seipsum occidit, homicida est.* Et tantò fit nocentior cum se occiderit, quantò innocentior in eâ causâ fuit, quâ se occidendum putavit. Nam si Judæ factum meritò detestamur, eumq; veritas judicat, cum se laqueo suspendit, sceleratæ illius traditionis auxisse potius, quàm expiâsse commissum, quoniam DEI misericordiam desperando exitiabiliter pœnitens, nullum sibi salubris pœnitentiæ Locum reliquit: quantò magis à suâ nece se abstinere debet, qui tali supplicio, quid in se puniat, non habet? Judas enim cum se occidit, sceleratum hominem occidit: Et tamen non solum Christi, verùm etiam suæ mortis reus finivit hanc vitam; quia licet propter suum scelus, alio scelere suo occisus est. Concludimus itaque, nemini, quamcunq; prætulerit causam, licitum esse, nulloquè modo excusari posse, si ex proposito & destinatâ quis voluntate vitam suam breviaverit. Animus quippe retinendus est in corpore, do-

nec naturali factorum conditione inde rapitur. Sed aliud dicendum est de ijs, qui mente capti, vel, furiis exagitati si ex alto loco præcipites se dederint, vel veneno, ferro, aut quocunque modo se interfecerint; excusari enim possunt, quòd tunc sui potentes non fuerunt. Verùm tali in casu eorum anteaëta vita respicienda est, ut, si antè probè vixerant, de eorum salute nemo sana mente dubitet. Assiduè itaque orandus est DEUS, nè inducat nos in tentationem.

IV. Quæstio.

*An consultum sit, plures
quàm unam in benè con-
stitutâ Republicâ admit-
tere Religionem?*

Variè disputant & Theologi & Politici hâc de quæstione, nimis ad utrumque extremum defle-ctentes. Sunt qui simpliciter, nullo habito re-spectu circumstantiarum, negare non dubitant, non præter unam religionem in una Republ. to-lerandam esse, fundamento desumpto ex Israëli-tarum unitate Religionis, uno templo; & quòd propterea destruxerunt lucos & delubra ut u-nam tantum haberent retinerentque religionem

in suâ Politiâ : Quia multarum dissensionum origo est dissensio in religione, & libertas credendi est libertas errandi; de quibus Bellarm. Lib. 3. de Laic. cap. 18. col. 672. Lipsius Lib. 4. pol. c. 2. Joh. Paulus Vindeck Lib. de hæreticis extirpandis, & Cunradus Brunus Lib. 3. de hæret. cap. 15. Alii aliam fovent opinionem, dissensum nempe in Religione Reipublicæ esse utilem. Sic Diodorus Siculus de Ægyptiorum Regibus narrat, Lib. 1. c. 89. quod miscellaneum introduxerint divinum cultum, ut conspiratione adversum Magistratum abstinere, & *quod utilitatis in vitam redundantis causâ hoc Deos cultu afficiant*: Et in Historiâ Gallicâ lib. 6. apud Dinothum scribitur, quod in Aquitaniâ, propter varietatem religionis, maximus inter subditos sit consensus. Similiter scribit Camerarius, part. 1. operar. succif. c. 58. de Solimanno Turcarum Imperatore, cum admoneretur, ut Christianos & Judæos, aliosque diversos ritus in religione sequentes, vel ejiceret, vel cogeret, ut musulmanizarent; Eum illis, quum forte ex fenestrâ in hortum variis floribus fragrantem despiceret, uno in loco diversos colores enatos simul monstrasse, atque dixisse: *Quemadmodum ista varietas distincta herbarum & florum, non solum nihil obest, sed meritis oculis & sensus recreat; Ita in imperio meo diversa fides & religio potius usui, quàm oneri mihi est, si modo pacatè vivunt.* Id ipsum movit Nervam

Impe-

Imperatorem, qui edicto publico prohibuit, ne fieret in alicujus religionem inquisitio. Alexander Severus ipse gentilis, templum tamen Christianis Romæ, ad Sacra sua peragenda, concessit. Diversæ itaque Religiones tolerari possunt, (A) in Republicâ turbatâ, & diversis sectis jam occupatâ; nam, metu seditionis à multitudine, extirpari non possunt, sed tolerari; (B) cum proceres Regni in partem potestatis veniunt, tunc superior Magistratus eam religionem quam amplectuntur proceres, & præcipui subditi in regno, tollere non potest, sed *αὐτονομίαν* subditis relinquere tenetur: Quod enim plures tangit, à pluribus etiam est curandum. Consensum OEcumenicum vix sperari posse, paulinus evincit aphorismus, quo inquit. I. Cor. II. 19. *Δεῖ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι*, i. e. *Oportet esse hæreses inter vos*. Hæresibus a. grassantibus, ibi una religio non viget. Unitatem religionis præstare, inquit Lipsius Lib. 4. c. 2. *Τὸ μὲν θεῖον πάντῃ πάντως αὐτὸς τε σέβει καὶ τὰ πατέρα, καὶ τὰς ἄλλας τιμῶν ἀνάγκη*: i. e. *Divinum illud Numen, omni modo, omni tempore, ipse colè juxta leges patrias, & alij ut colant, effice*. Laëtant. Lib. 1. Instit. cap. 20. *Religio & veneratio nulla alia, nisi unius DEI, tenenda est*. Optanda quidem esset unanimis conjunctio animorum in vero DEO colendo; sed siquidem in hâc fragilitate humanâ hoc ipsum obtinere non possumus, obstante Diaboli fraude, & ho-

minum incredulitate; Necessitas cogit, tolere-
tur pluralitas religionum, verumtamen ad ea,
quæ sunt juris gentiũ, Rol. 1. à Valle conf. 25. n. 13.
& 14. vol. sic secundum Jus gent. contrahere pos-
sunt nuptias diversi religione, Panorm. n. 3. ext.
de convers. in fid. Roland. à Valle conf. 35. n. 72.
& seqq. Felin. in cap. Judæi ext. de Jud. & Sarrac.
&c. absit tamen nimia familiaritas, etsi commer-
cia cum Hæreticis exercere possumus, rerumq;
dominia acquirere, arg. C. Quanto. 18. ubi Pa-
norm. n. 3. & 4. ext. de usur. Rationes, quod
pluralitas religionum in una Republ. tolerari
possit, sunt (A) quod lege cautum non est, op-
poni non potest: Ex Religionis Constitutione
integrum est emigrare, aut si alio ad publicum
religionis exercitium emigrare nolint, placidè
inter alios alius religionis sacra suo more usur-
pare. (B) Beneficio emigrandi constituto, non
debet ad læsionem ejusdem extendi. Nam quod
in favorem volentium introductum est, non
debet iis esse odiosum, ut necessitate cogantur,
L. cum Pater 77. §. modo ff. de legat. 2. ubi gloss.
& Bart. (C) Quia illa constitutio expressè mo-
net, ut unus cum altero placidè vivat, serva-
to unicuique suæ religionis cultu, si non sua
sponte ad unum corpus spirituale copulari po-
tuerint. (D) lege non distingvente, neque no-
bis distinguendum, L. de pretio, ff. de publ. in
rem Act. & l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præst.
(E) juris-

(E) jurisdictionem Ecclesiasticam generalitèr suspendit constitutio, & non modo statuum inter se, sed etiam subditorum conscientiaè consulit, simulque tranquillitati & securitati. Ex quibus colligi potest, religionis pacem obtinere, non tantum inter diversos status Imperii, verum etiam inter statum & ejus subditos. Sequitur itaque, vigore constitutionum, Magistratum non posse tyrannicè in illos grassari, qui alij cultui sunt addicti, eos turbando, vel in fugam propellendo. Christoph. Besold. Lib. 2. Part. 1. c. 2. inquit: *Studendum est, ut religio sit una, id cum sperare forsitan, fore aliquando, vix liceat, Hæreses legitimis remedijs extirpanda; diversæ in Republ. Religiones quandoq; toleranda, ac pacem, item religioni, licet non veræ, datam servari decet.* Admitti itaq; potest, hâcce cum cautelâ, pluralitas religionum, necessitate ita urgente, modo caveant Atheismum, qui ex Autonomiâ, i. e. omnium religionum confusione, induci videtur quod vult Barclai. in Parænes. 1. c. 5. Dicis, ex variâ religione turbas fluere; nam quomodo, quæso, concordia in Republ. vigere possit, ubi variæ sunt religiones? Cur ergo apud Ægyptios hodie, apud Japanes, Turcas; Christianorum quosdam, pax est? Nam de Ægyptis tradunt, quatuor apud illos sectas vigere, quæ inter se ritibus, sententijsque differunt; etsi ex Mahumedis initium omnes trahant, Earum tamen Antistites & sacer-

dores inter se sine odijs, & concorditè vivere, ut habet Johannes Leo, Lib. 8. Descriptionis Africae. De Japanibus magno potentiq̃e populo, legi potest in Epistolis Japanicis; Novem illic esse religionum genera, integrumq̃e esse omnibus, pro lubitu, quam velint sectari religionem, adeo ut familias multas reperiatis, in quibus Vir huic, Uxor alteri, filius item alteri, & filia hisce contrariae, adhæreat; nec id turbare quicquam domesticam quietem. Hujusmodi Confusionis Exempla sunt inter Christianos in Poloniâ, Transsilvaniâ, imò in toto fere orbe terrarum; quæ hæc cum Lege tolerari potest, I. ne apertæ blasphemiae in Deum & Christum projiciantur. 2. Ne inferatur syncretismus extolerantiâ multarum religionum, quo propter pacem politicam homines in alienas religiones consentire, vel saltem cum ejusdem Professoribus coludere jubentur. Samaritanismus olim 2. Reg. 17. 34. prohibitus fuit, ita & syncretismus in religione interdicitur. Paulus non vult nos jugum ducere cum infidelibus, 2. Cor. 6. v. 14. Si non Ecclesiae de ejusmodi Syncretismo caveatur probè, longè præstaret pluralitatem religionis in Republ. non admittere. Pro quaestione decisionis, distingvendum esse putamus, inter *publicè* errantes, & *privatim*: Illi in republ. pacatâ coercendi monitis, & interdictis; Si non paruerint, exterminandi; *Hi* vero tolerandi, cum
sibi

sibi tantum errant, cœtera quieti agunt, nemi-
 nem turbantes. Nam *tacere liceat*, inquit Sene-
 ca in Oedipo, *nulla Libertas minorâ Rege petitur*.
 Non cogantur conscientia ad meliorem doctri-
 nam: *Nihil enim tam voluntarium, quàm religio,*
in quâ si animus aversus est, jam sublatâ, nulla est,
 dicente Lactant, Lib. 5. c. 14. Augustinus censet
 Epist. 65: *Ut Medici plus quiete sæpe, quàm mo-
 vendo, atq; docendo proficiunt: ita horum errores,*
*docendo magis, quàm jubendo, monendo quàm mi-
 nando, tolluntur.* Divina providentia permittit
 tales in medio nostri habitare, ut occasionem ha-
 beant, errores suos in meliorem frugem revo-
 care. Insuper distingvit Paulus in Epist. ad Gal.
 2. 1. 4. 19. cap. 5. 11. 12. &c. illos in seductos, & se-
 ducentes. Illos, ut fratres & filios dilectos, me-
 lius instruit; his vero ex justo zelo imprecatur,
 ut conturbet eos Dominus, & ut ἀποκόψωνται,
 οἱ ἀνασταθῆντες ὑμᾶς, id est, abscindantur qui
 vos inquietant; Et iudicium ipsis DEI minatur.
 Dicimus breviter, varietatem religionis tolerari
 ob pacis & tranquillitatis publicæ utilitatem: Et
 erunt semper zizania inter triticum, usque ad
 messem, donec Deus cœteros in fide illuminat.
 Hâc de re pulcherrimè discurrunt: Arumæus
 de Com. c. 8. n. 25. Crant de pace. relig. quæst.
 13. Com. 1. Compos. pac. Dilling. cap. 5. q. 26.
 Faxit DEUS Ter. Opt. Max. licet non una vera re-
 ligio, integravè conjunctio animorum & corpo-

rum, in toto mundo fieri possit, ut tamen nostra charissima Patria, sub umbraculo Divino, à virulentia Hæreticorum, facta tecta que usque ad finem mundi maneat. Nam non desunt, proch dolor! inquieta & turbulenta ingenia, quæ cum habeant acetum in pectore, frigidam suffundere, & turbatâ aquâ, angvillas captare, ut proverbio jactari solet, nitantur.

V. Quæstio.

Num promiscuè, quicquid nobis libitum fuerit, votare liceat?

Non quævis arbitraria sunt honesti voti materia. Non enim temerè & audacter, quicquid lubet, DEO votandum est; nam omnia illa fortè nefas atque impossibile esset præstare. *Sit E. Materia Voti actus alicujus virtutis, aut res alioquin bona, honesta, gravis, possibilis, utilis.* Hinc haud ambiguis argumentis colligi potest, quid votandum sit. (A) Non illud, quod è diametro pugnat verbo divino, ut plusculi votare non sunt veriti, teste Sacrà paginâ: Ut Judæi voverunt Melechæ cœli, Jirmejæ 44: 25. Act. 23: 13. 14. Et summam: *Quicquid pugnat cum pietate & officijs charitatis, aut misericordiæ,*
votum

votum facit impium ac illicitum, (B) Non est vo-
 vendum illud, quod Exigui Momenti est, &
 ineptum. Huc referri possunt stolidæ & super-
 stitione plena vota quæ Thomas 4. Dist. 33. q. 1.
 Et Navarrus in manuali. c. 12. Num. 17. Exempli
 loco afferunt; quod *Muliercula vovet, de non e-*
dendo in Sabbatho ob honorem Deiparæ, & ejus-
modi alia. Quæ quidem vota, ut superstitiosa,
 improbat Joh. Azorius tom. 1. Institut. lib. 11.
 c. 16. q. 5. (G) Non est vovendum impossibi-
 le, utpote se nunquam peccaturum; quod qui-
 dem optandum est, sed vovere non licitum, cum
 ob carnis imbecillitatem nunquam præstari pos-
 sit. (D) Non est vovendum, quod corpori a-
 nimoque adfert discrimen: Utpote, diu inter
 veritatis hostes habitare. Nobile illud dubium,
 quod oritur ex voto Jephthe. Jud. 11. 31. de in-
 holocaustu exhibendâ filiâ, damnant Magni no-
 minis Viri, siquidem temeritate non caruit. vi-
 de sic Joseph. lib. 2. antiq. Jud. c. 9. August.
 lib. 7. quæst. in Vet. Test. quæst. 49. Chrysost.
 Homil. 14. ad pop. Antioch. & Homil. de Jephthe
 Origen Tom. 8. in Johan. Tertull. lib. 3. contra
 Marchion c. 4. Ambros. lib. 3. officior. c. 12.
 Hieron in cap. 7. Jiremejæ. Omnes hi, cum
 alijs, existimant Jephthen fuisse temerarium in
 vovendo. Horum sententiæ suffragatur sub-
 scriptio Lutheri, & claritas textus. Reprehen-
 ditur Jephthe à Paraphraste chaldæo, quod Phi-

neam sacerdotem summum non consuluit, priusquam votum suum effectui daret, quod bene pretio solvere potuisset. Nicolaus Serarius in c. ii. Jud. quæst. 12. fol. 326. Excusat Jephthe factum, dicendo ipsum instinctu S. Sancti suam filiam Deo immolasse, & per consequens nihil delicti ipsius voto inesse. Verum non video, quomodo, stante hâc sententiâ, Deus à crudelitate vindicari possit. Nam DEus est, qui in lege sua severissimè interdixit Homicidia; quomodo ergo jubebit, vel ad ea perpatranda instigabit, quæ prohibuit? Plura quidem de hâc nobili Quæstione dicenda meritò essent, sed brevitati studens, cœtera prætereo.

Quæstio VI.

Num quis hominum potestatem habeat relaxandi juramenta?

Ethnici perpeti multa, imò ultima pro fide non negarunt, nè illam, quam sacro religionis juramento comprobarunt, infringerent. Et priusquam aliquid in salutem Reipubl. aggredierentur, per DEos immortales jurarunt, se illud ipsum omni cum nisu effecturos fore: ut satis læculentè indicat juramentum, quod præstare

stare tenebantur Ephebi Atheniensium, referente Stobæo 141. de Repub. hoc modo: *Non ignominiam afficiam arma sacra, neque deseram meum Astitem, quocum junctus fuero. Dimicabo pro sacris & prophanis, sive solus, sive cum multis. Patriam non relinquam in deteriori statu, sed ampliori melioreque, quam acceperim. Semper Magistratui Præfecto prudentèr obediam, & legibus constitutis parebo, & alijs quibuscunque plebis consensu decretis. Quod si quis leges vel irritas facere, vel eis obtemperare non velit, non concedam, sed ulciscar, tam solus, quam cum pluribus. Sacra quoque patria colam. Horum mihi Dii testes & conscij sunt:* Hic non est quæstio de juramento assertorio sed promissorio, ut monet Thomas 22. quæst. 89. art. 9. quòd salvâ conscientiam non audet quis aliud facere quam juramentum præstare. Nam juramenti vinculum est juris naturalis, quod authoritate nullius hominis relaxari potest. Martinus Becanus in appendice disput. de fide Hæret servandâ in Exam propos. 3. negat juramentum esse servandum, mox deinde veritatis compulsus vi fatetur, DEum fœdisfragos odio habere. Nulla enim res efficacior excogitata est à majoribus nostris, quam jurisjurandi religio; Nullum præterea vinculum ad astringendam fidem jure jurando arctius esse voluerunt. Quod & Cicero, in Libris officiorum, passim observavit, ubi Re-

guli

guli Consulis Romani exemplum proponit, quem nec Patriæ nec suorum amor retinere potuit quo minus hosti fidem datam servaret. Si ergo sine justa causa vel necessitatis prætextu soluta fuerint juramenta ab aliquo, irrita atque falsa est illa solutio; & peccat ille, qui illam & efflagitat & solvit. Si verò justa causa subest, potest foedus illud juramento obstrictum rescari & rescindi, juxta illud tritum: *In male promissis, rescinde fidem.* Legitima autem est causa, cum turpitude aut impossibilitas est in jure jurando, ut juramentum absque jacturâ salutis aut honestatis servari non possit. Juramenta, quemadmodum pacta, vi & metu extorta, non obligant, sed relaxari possunt, l. 7. q. Prætor. ait ff. de pactis, & t. t. ff. & C quod metus causa. Jurans erit sui juris, si juramentum ipsum obligabit; sin minus, possunt Parentes vel Domini, quorum tutelæ subest (quia tunc subintelligitur illud conditione esse factum) jurantem liberare à juramento. Si quis in gratiam alterius aliquid liciti promiserit jurato, illud tenetur præstare, si alia non intervenerit causa, quæ jurantem abstertere potuerit: E. g. si ille, cui juravit, juramentum non efflagitaverit vel expostulaverit, tum obligatione solutus est; vel si juramento se obstrinxerit, non aliter sciens quam ritè juraverit & tamen falso, liberatur, neque obligatur. Pro quæstionis decissione di-

stin-

stinquendum putamus, inter juramentum vi
metuve extortum; Et illud, quod nullâ urgen-
te necessitate promissum. Prius non obligat,
cum metus semper sit pessimus Magister; sed
posterius, quia liberâ voluntate factum est.
Livius lib. 27. scribit de illis, qui propter me-
tum aliquid promittunt, quod metus semper
in deteriora inclinet. Pariter Claudianus bello
Get. ait; Malus interpret rerum metus trahebat
augurium pejore viâ. Videatur Onofander stra-
tegici cap. 42. qui eâ de re discurret. Hæc pro
ratione instituti sufficere possunt. Gloria Pa-
tri, Filio & Spiritui Sancto, ^{qui est} laudandus Deus
in perpetua secula! Amen.

Egregio hoc Sophiæ quicquid certamine quaeris
Non inivita dabit Pallas amica manu;

Annulus ex auro rutilat capitisque tiara,

Hæc tibi pierii signa laboris erunt.

Gratulor his ausis & tantos gratos honores

Quos conferre brevi sacra Minerva parat,

Hi precor ut vergant patriæque tibi que tuisque

In decus & famæ non moritura bona.

Pereximio Dn. Candidato OLAO Zuhberg/
pro Magisterii honoribus eruditè
differenti hoc gratulantis animi
symbolum L. M. q; licet pluribus
impeditus adjecit

JOHANNES FLACHSENIUS

Mathem. Prof. Ord.

Πρὸς τὸν πᾶς ἐν φιλοφία μέγιστος τιμᾶς
δεξιόμυρον Κύριον,

Ο' ΛΑΟΝ ΤΟΥ' ΝΒΕΡΓ,

πατριώτην μετὰ καὶ ἀδελφὸν ἀκιβδήλως ἀγα-
πητὸν, ὁρῶν καὶ πεπαιδευμένον
ἀγαλέγοντα.

Σοφίαν πάντων γῶν, κτημάτων ἀθάνατον λέ-
γει ὁ παρὶ τῆς λόγης δεινότατος Ἰσοκράτης.
ὁρῶν μὲν καὶ νυνεχόντως. τί γὰρ ἔτι ὑπὸ ἔρανον σὺν
ἐυμε-

εὐμετάβλητον; γὰρ καὶ τὴν ῥώμην ἢ χρόνον ἀνα-
λίσκει ἢ νόσον μαρμαίνει, τὴν δὲ τιμὴν ὀφθόν
διασύβει, πλεῖστον δὲ ἀβέβαιον, καὶ ὀλιγοχρό-
νιον καὶ τὸ μέγιστον, τοῖς πονηροτάτοις μέτεσι. Τῆς
δὲ σοφίας, ἔστιν πῆμα σεμνότερον ἔστιν βεβαίο-
τερόν ἐστι, ταῦτα γὰρ μόνη ἡμῖν συγγηράσκει. Ἀλ-
λά γε χαλεπὰ τὰ καλὰ καὶ δυσεύρετα: οἰκητή-
ριον ἑαυτῆς ἐν κρινῶνι ἔχει ὡμὸν ὑψίστω ταῦτα ἢ
βασιλίσσα ἢ σεμνοτάτη, ἐν δ' ἀκρωτηρίοις τῶν
ὄρων, καὶ διὰ τὰ τῶν πετρῶν κρημνίσματα καὶ ἀκάν-
των κέντρας δυσεμβόλω, ὥσπερ μοιολογεύσασιν
οἱ ποιηταί. πολλὴν ἔν ἀφῆν δεῖ ἴππειν πρὶν ἀν-
γίνεσθαι σοφόν, καὶ χερρῶν πρὸς παιδείαν ὄμιμος.
ἀρά γε ἔστιν δυσάρεστον ἀθύρατον, ἀλλὰ μελέτη
τὸ πᾶν, ἔφη σοφός. Σὺ ἔν, ἀδελφέ μελέτη τὸ
πρῶτον, διὰ παντός μὲν φιλομαθῆς καὶ ἐκ-
πρώτης τῆς ἡλικίας ἐν ταῖς τῶν μεσῶν παρεμ-
βολαῖς στρατιωτικῆς ἔρατυμῶν ὑπῆρξας, καὶ τὸν
μὲν ὄκνον ψόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἡγάδημος
τὴν ἑαυτῆς ψυχὴν εἰς ἔργα καὶ προσευχὰς ἐμέρι-
σας, καὶ ἔτι βύματι τέτρω πάντα τὰ τῶ
πλήτεϊ φοβερά παρσαλέως ὑπομύων, μάλ-
λον δὲ πρὸς σκληρότατον τὸν τῆς πείρας κέντρα
λακτίζων τὰ τῶν μαθημάτων ἀδοξα ἐξετάζειν
ἐπεχείρισας, καὶ ἔτι μὲν δόξα τῶ Θεῷ, εὐτυ-
χῶς. ἔστι γὰρ ἐν βραχέϊ πάρεσι αἱ μεσση βρα-
βαῖον

βείον φερξίμλαι άριστον. Σὺ δὲ ἀπεῦσον ὡς ἤρ-
ξω πολὺ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπιδέναι, ἕτως γὰρ
πρὸς τοῖς ἀγατοῖς ἀπασιν εὐδοχιμήσεις εὐτυ-
χῶς πράξιων ἐρῶσο.

ἀσμελῶς ἐγραψα

Nicolaus Crucelius.

Pereximio atq; Praestantissimo

Dno. O L A O Zuhberg/

*Philosophiae Candidato, pro summis in Philoso-
phia honoribus eruditè differenti.*

STrenuus in bello, vario decoratur honore,
Srenuo & in studiis, vilior haud honor est.
Obtinet in bello felix, insigne brabeum;
Sic tu pro studijs, sertum habeas obiter.

*Debiti officij & amici affectus declarandi
causâ sic lubens congratulatur,*

PETRUS OSENIUS.

